

Kategorizace a rekategorizace v mediálním diskurzu

PUČISTÉ V KAUZE TZV. LÁNSKÉ SCHŮZKY

Mgr. et Mgr. Kristýna Tesařová,
doktorandka Ústavu pro jazyk český a teorii komunikace

Sledované aspekty na analýze kauzy tzv. lánské schůzky

A) SEKVENČNOST – KONVERZAČNÍ ANALÝZA

B) KATEGORIZACE – ČLENSKÁ KATEGORIZAČNÍ ANALÝZA

C) STRUKTUROVANÁ BEZPROSTŘEDNOST (HISTORICKÁ

SEKVENČNOST) – POJEM STRUKTUROVANÁ BEZPROSTŘEDNOST

Odlišné chápání kategorizace dle závislosti na kontextu užití kategorie

(kognitivní lingvistika vs. MCA)

SPOLEČNÉ RYSY

- ❖ neostrost kategoriálních hranic
- ❖ struktura uspořádání kategorií odrazem uspořádání světa
- ❖ odstupňované členství
- ❖ kategorie utvářena na základě dvou principů - obsahovat co nejvíce informací a omezit počet klasifikací

ODLIŠNOSTI

- ❖ **směr utváření a upevňování kategorií** – vtělesněnost vs. výsledek interakce
- ❖ radikálně příležitostné použití kategorie pocházející z kulturně sdíleného repertoáru významů, podle Heritage jsou **kategorie *context-renewing* a zároveň *context-shaped*** – sociální norma a akce se vzájemně konstituují

Východiska členské kategorizační analýzy

(membership categorization analysis)

- ❖ každodenní **orientace na sociální struktury** v komunikaci
- ❖ každý jedinec je **nositelem určitých členských kategorií**
- ❖ členské kategorie = **sociální typy nebo klasifikace**, skrze něž je k jedinci odkazováno, pomocí nichž je identifikován i charakterizován
- ❖ **kategorizace transformuje konkrétní události na sociální fakta**, neustálá konfrontace konkrétních pozorování a definice situace
- ❖ první náznaky členské kategorizační analýzy načrtl **Harvey Sacks v roce 1972 (a,b)**

Proces kategorizace

- ❖ nápovědy v pochopení interpretace v podobě atributů členských kategorií – tzv. **kategoriálně vázané predikáty** (category-bound predicates, CBP), které zahrnují **kompetence, charakteristické vlastnosti, znalosti, pověření, práva a povinnosti** přisuzované členům
- ❖ specifické predikáty tvoří **kategoriálně vázané aktivity** (category-bound activities, CBA), které jsou chápány jako **typické činnosti pro členy kategorií**, média často upozorňují na protichůdnosti založené na **porušení normativní představy o vztahu kategoriálně vázané aktivity a člena kategorie** (category-activity puzzle)

Kategorie, soubory a pravidla distribuce

- ❖ **usouvztažnění nositele kategorií v souboru**, a tak vyjádřili rozdíly a vztahy mezi nimi, posluchačská maxima (hearer's maxim) – alespoň dva jedinci z kolektivu kategorizovaný na základě dvou kategorií, pak vzniká soubor, řazení do souboru na základě pravidel, které jsou utvářené v interakci na základě záměrů aktérů
- ❖ **spojením souborů s pravidly distribuce kategorií vzniká tzv. členský kategorizační aparát** (membership categorization device, MCD), nejčastěji tzv. standardní relační pár spojený vzájemnými závazky, tyto kategorie jsou v naší kultuře považovány za ty, co patří k sobě

Defektní člen kategorie a rekategorizace

- ❖ pokud dojde k tomu, že chování nositele členské kategorie se rozchází s představou o chování členů kategorie, dotyčný je označen za **defektního nositele členské kategorie**. Toto opatření zabraňuje neustálé revizi členských kategorií a zajišťuje dostatečnou míru jejich stability
- ❖ pokud nositel členské kategorie přebírá oprávnění a povinnosti spojené s jinou členskou kategorií a chová se tak systematicky, dochází k jeho **rekategorizaci**

Průběh událostí spojených s kauzou tzv. lánské schůzky

- ❖ **26. října 2013:** hejtmani a poslanci Michal Hašek, Milan Chovanec, Jiří Zimola, poslanec Jeroným Tejc a senátor Zdeněk Škromach se tajně sešli v den vyhlášení výsledků voleb s prezidentem Zemanem
- ❖ **27. října 2013:** předsednictvo ČSSD vyzvalo po hlasování předsedu k rezignaci jako k přijetí odpovědnosti za neuspokojivý výsledek voleb
- ❖ **29. října 2013:** Hašek jedenáctkrát v přímém přenosu zapřel schůzku se Zemanem, ve stejnou dobu se k účasti na ní přiznal Chovanec
- ❖ **30. října 2013:** Hašek, Tejc a Škromach se veřejně přiznávají k účasti na schůzce
- ❖ **31. října 2013:** po zasedání grémia strany se Hašek omluvil za lhaní, spolu s Tejcem a Škromachem odmítl výzvu k rezignaci, Zimola krátce poté rezignoval
- ❖ **1. listopadu – 7. listopadu 2013:** většina regionálních organizací ČSSD vyzývá „pučisty“ k rezignaci
- ❖ **7. listopadu 2013:** Škromach rezignuje v přímém přenosu v pořadu Hyde park
- ❖ **8. listopadu 2013:** Hašek a Tejc podávají rezignaci na společné tiskové konferenci

Krok č. 1: Haškovci versus sobotkovci

„[...] podpořit Rusnokovu vládu byla chyba. Ten kabinet nás ve volbách stál deset procent, protože jsme se neměli v kampani proti komu vymezovat, tmelit, ztratili jsme reálný terč. **Sobotka tehdy viděl dál než my, bral to rozumem, my emocemi. Měl ale pravdu.**“

Milan Chovanec: Podrobnosti o tajné schůzce v Lánech. Praha: Mafra, a.s., Ceskapozice.cz, 1.11.2013, aktualizovaný 4.11.2013, dostupný na WWW: <http://ceskapozice.lidovky.cz/milan-chovanec-podrobnosti-o-tajne-schuzce-v-lanech-fxb-/tema.aspx?c=A131030_163448_pozice_137156> [cit. 2.7.2014].

„U nás ale **vůbec nejde o ideový spor, my nemáme žádné programové rozpory.** Možná i proto, že **Michala Haška a lidé kolem něj nikdy žádný program nezajímal. Je zajímaly jen pozice, mocenský boj a nikdy nenabízeli programovou alternativu.**“

Senátor ČSSD Dienstbier: Zrada prostě přijde odporná úplně každému. Praha: Vltava-Labe-Press, a.s., Denik.cz, 2.11.2013, dostupný na WWW: <http://www.denik.cz/z_domova/senator-cssd-dienstbier-zrada-proste-prijde-odporna-uplne-kazdemu-20131102.html> [cit. 2.7.2014].

„[...]nyní [jsou] v ČSSD **nátlakovými metodami umlčování kritici a lidé s názorem odlišným, než má předseda strany a jeho názoroví souputníci.**“

Dokument: Hašek a Tejc vysvětlují, proč rezignovali. Praha: Economia, a.s., Aktualne.cz, 8.11.2013, dostupný na WWW: <<http://aktualne.centrum.cz/analyzy-a-specialy/clanek.phtml?id=794844>> [cit. 2.7.2014].

Krok č. 2: puč a pučisté

„[...] nebylo postupováno standardními postupy, to znamená, že o té schůzce nebyli informováni členové vedení a oni tam šli jako členové vedení sociální demokracie.“

Rozhádání ČSSD. Rozhovor s předsedou Senátu M. Štěchem. Události, komentáře. Praha: Česká televize – ČT24, 30.10.2013, 22:30, dostupný na WWW: <<http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1096898594-udalosti-komentare/213411000371030>> [cit. 2.7.2014].

„Považuji [...] za chybu, že někteří kolegové hovořili o jednání předsednictva ČSSD, které dvěma třetinami vyzvalo k odpovědnosti předsedu strany, jako o puči. Puč by to byl ve chvíli, kdyby Bohuslav Sobotka přišel do Lidového domu, dveře by byly zamčené, na jeho místě by seděl Michal Hašek a nikdo by mu k tomu nic neřekl.“

Puč by byl, kdyby Sobotka našel zamčený Lidový dům. Praha: Economia a. s., Hospodářské noviny, 30. 10. 2013, rubrika Česko, 6.

„Cítíte se jako **napravený pučista**?“ „To vůbec ne. Kolegy jsem upozorňoval na to, že ten termín z mého pohledu není vhodný a že se bude tato schůzka, pokud vyjde najevo, velmi složitě vysvětlovat a může tam dojít k nějaké **dezinterpretaci**, což se stalo.“

Vnitrostraničná krize v ČSSD. Praha: Česká televize – ČT1, Otázky Václava Moravce, 3.11.2013, 12:00, dostupný na WWW: <<http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1126672097-otazky-vaclava-moravce>> [cit. 2.7.2014]

Krok č. 3: lháři jako defektní členové kategorie politik

„Bud' lžu já, nebo Hašek.“

Chovanec: O schůzce se Zemanem mám důkazy. Pokud lžu, rezignuju. Praha: Mafra, a.s., Lidovky.cz, 30.10.2013, dostupný na WWW: <http://www.lidovky.cz/za-volebni-vysledek-muze-cele-vedeni-cssd-zastal-se-sobotky-chovanec-1in-/zpravy-domov.aspx?c=A131030_103219_in_domov_spa> [cit. 2.7.2014].

„[...] dneska přišla naprosto nová informace, že se lhalo, že se lhalo dovnitř sociální demokracie a že se lhalo na veřejnosti a politik je veřejný činitel a tady tohle se v politice, v demokratické a slušné společnosti prostě neodpouští.“

Rozhádaná ČSSD. Rozhovor s předsedou Senátu M. Štěchem. Události, komentáře. Praha: Česká televize – ČT24, 30.10.2013, 22:30, dostupný na WWW: <<http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1096898594-udalosti-komentare/213411000371030>> [cit. 2.7.2014].

Lhal, když Deníku tvrdil, že jako dvojka vždy bude krýt Bohuslavu Sobotkovi záda. **Lhal**, když tvrdil, že ČSSD nebude řízena z Hradu, ale z Lidového domu. **Lhal**, když říkal, že předseda ČSSD Sobotka je lídrem strany a i jeho kandidátem na premiéra. **A lhal o své schůzce na Hradě.**“

Např. Michal Hašek: Lež je jeho řemeslo. Praha: Vltava-Labe-Press, a.s., Denik.cz, 31.10.2013, dostupný na WWW: <http://www.denik.cz/z_domova/lez-je-me-remeslo-20131031.html/> [cit. 2.7.2014].

„Nedovedu si představit, že bychom mohli s člověkem, jehož lhaní viděla většina občanů v přímém přenosu, jednat o vládě a že by mohl být členem nějaké vlády, kterou bychom měli podporovat. [...] ČSSD je stále strana, která má demokratické principy, tedy není to o jednom či několika málo lidech. **Znám spoustu poctivých a výborných sociálních demokratů** osobně, kterých si nesmírně vážím.“

Jurečka: Haška si ve vládě podporované lidovci představit neumím. Brno: Vydavatelství Referendum, s.r.o., Denikreferendum.cz, 31.10.2013, dostupný na WWW: <<http://denikreferendum.cz/clanek/16728-jurecka-haska-si-ve-vlade-podporovane-lidovci-predstavit-neumim>> [cit. 2.7.2014].

„**Mrzí mě to, lhát se nemá, ani v politice ani v životě**, považuji to za svoji osobní chybu a samozřejmě to bude součástí mého zvažování, s jakým stanoviskem předstoupím před ústřední výkonný výbor“

Udělal jsem chybu, lhát se nemá, kaje se Hašek. Praha: Mafra, a.s., Lidovky.cz, 31.10.2013, dostupný na WWW: <http://www.lidovky.cz/udelal-jsem-chybu-lhat-se-nema-omluvil-se-hasek-fqj-zpravy-domov.aspx?c=A131031_120232_ln_domov_ogo> [cit. 2.7.2014].

„**Já jsem rozhodně nikde nelhal.** Na otázku, zda se schůzka uskutečnila, jsem řekl, že to **nebudu komentovat.**“

Tejc: Problém není schůzka, ale kopání do prezidenta. Praha: Borgis, a.s., Právo, 31.10.2013, rubrika Zpravodajství, 2.

Krok č. 4: organizátoři puče

„Poté, co se Zimola kál, zbývá jediný muž usvědčený ze lži – Michal Hašek. Ten by prostě odejít měl. **Opakovaně lhal veřejnosti, a to se nedá tolerovat.** [...] Tito dva jsou na odstřel také podle Bohuslava Sobotky. Potřebuje rituální oběť, aby se ukázal jako znovunalezený rozhodný vůdce.“

Sobotka potřebuje rituální oběť, ne masovou vraždu. Praha: Mafra, a.s., Ceskapozice.cz, 3.11.2013, dostupný na WWW: <<http://www.ceskapozice.cz/domov/politika/sobotka-potrebuje-ritualni-obet-ne-masovou-vrazdu>> [cit. 2.7.2014].

„Rozdíl nepochybně činím, protože byli **lidé, kteří celou věc nepochybně organizovali a organizovali ji už dlouho před volbami.** [...] Rozlišuji mezi těmi, kdo stáli za organizací celé věci a byli konec konců i iniciátory schůzky u prezidenta za zády zbytku vedení. A je nepochybné, že mezi organizátory toho pokusu o puč patřili Michal Hašek, Jeroným Tejc a Zdeněk Škromach. Další lidé se přidali. Někteří se přidali v situaci, kdy měli pocit, že je vše ztraceno. I mezi těmi dvaceti lidmi, kteří hlasovali na předsednictvu, **jsem schopen rozlišovat, kdo celou věc organizoval a kdo se pouze přidal v situaci, kdy měl pocit, že už jiné řešení možné není a nebude.**“

Sobotka: Puč organizovali Hašek, Tejc i Škromach. Všichni musí odejít. Praha: Mafra, a.s., Idnes.cz, 7.11.2013, dostupný na WWW: <http://zpravy.idnes.cz/sobotka-pred-klicovym-jednanim-uvv-a-o-bohuminskem-usneseni-pll-domaci.aspx?c=A131107_182749_domaci_kop> [cit. 2.7.2014].

Krok č. 5: spoluviníci volebního neúspěchu strany, dvojí interpretace rezignace

„[...] jako místopředseda strany jsem si vědom toho, **že volební výsledek, kterého jsme dosáhli ve volbách, nebyl dobrý.** Že sice jsme byli první na pásce, ale ten výsledek v celkovém součtu nám velmi komplikuje budoucí situaci a **vyvodil jsem z toho osobní zodpovědnost.**“

Puč v ČSSD? Praha: Česká televize – ČT24, Hyde park, 7.11.2013, 20:05, dostupný na WWW: <<http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10252839638-hyde-park-ct24/213411058081107-hyde-park>> [cit. 2.7.2014].

Tento **krok je naším příspěvkem k reflexi volebního výsledku.** Věříme, že tím přispějeme ke zklidnění situace uvnitř ČSSD a zastavíme nesmyslný hon na všechny sociální demokraty, kteří se provinili tím, že svobodně projeví svůj názor.

Dokument: Hašek a Tejc vysvětlují, proč rezignovali. Praha: Economia, a.s., Aktualne.cz, 8.11.2013, dostupný na WWW: <<http://aktualne.centrum.cz/analyzy-a-specialy/clanek.phtml?id=794844>> [cit. 2.7.2014].

„A oni, kteří se odhalili veřejně jako lháři, tak aby to dnes otáčeli a **dělali ze sebe oběti,** tak to mně přijde až trošku nedůstojné. [...] **Hned druhý den po volbách k té odpovědnosti vyzývali Bohuslava Sobotku, zatímco pro zvážení té své vlastní odpovědnosti potřebovali deset dnů.** Je tam určitá nesouměřitelnost.“

Hostem Interview je Jiří Dienstbier. Praha: Česká televize – ČT24, 8.11.2013, 18:30, dostupný na WWW: <<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10095426857-interview-ct24/213411058041108/video/>> [cit. 2.7.2014].

Do vedení ČSSD se vrací „pučista“ Zimola, Škromacha tam nepustili

11. dubna 2015 11:48, aktualizováno 13:29 [f](#) [t](#) [g+](#) [s](#)

Jihočeský hejtman Jiří Zimola se vrací do vedení ČSSD. Byl jedním z účastníků povolební cesty za prezidentem Milošem Zemanem hned po volbách. Po ní se jejím účastníkům nepodařilo svrhnout předsedu Bohuslava Sobotku a dostali nálepku „pučistů“. Naopak místopředseda Senátu Zdeněk Škromach, který kandidoval též, se zpět do předsednictva nedostal.

Je komické, že mě pučisté zvou do své strany, říká Okamura

14. února 2015 15:53 [f](#) [t](#) [g+](#) [s](#)

Neshody mezi poslanci zvolenými za Úsvit vrcholí. Většina z nich, v čele s předsedou poslaneckého klubu Markem Černochem, zakládá novou stranu. Členství nabízejí i Tomiu Okamurovi, který ale jejich nabídku rozhodně odmítá. „Zrazují volební program Úsvitu, za který byli zvoleni,“ řekl v rozhovoru pro iDNES.cz.

**Tvrdá zkušenost Milana Chovance.
Delegáti ho na sjezdu vyškolili**

Vliv kategorizace na budoucí politickou kariéru kategorizovaných

HESTER, S. – EGLIN, P. (1997) *Culture in action: Studies in membership categorization analysis*. Washington, D.C.: International Institute for Ethnomethodology and Conversation Analysis, University Press of America.

HOUSLEY, W. – FITZGERALD, R. (2002) The reconsidered model of membership categorization analysis. *Qualitative Research*, 2, 59–83.

LAKOFF, G. (2006) *Ženy, oheň a nebezpečné věci: Co kategorie vypovídají o naší mysli*. Praha: Triáda.

LEPPER, O. (2000) *Categories in text and talk*. London: Sage.

ROŠCHOVÁ, E. (1977) Klasifikace předmětů reálného světa: její původ a kognitivní reprezentace. Neoficiální překlad pro studijní účely, Praha: Univerzita Karlova, 2008, převzato z: JOHNSON-LAIRD, P. N. – WASON, P.C. (eds.) *Thinking: Readings in Cognitive Science*, Cambridge: Cambridge University Press, 212–222.

SACKS, H. (1972a) An initial investigation of the usability of conversational data for doing sociology. In: SUDNOW, D. (ed.) *Studies in Social Interaction*. New York: The Free Press, 31–74.

SACKS, H. (1972b) On the analyzability of stories by children. In: GUMPERZ, J. – HYMES, D. (eds.) *Directions in Sociolinguistics*. New York: Holt, Rinehart and Winston, 325–345.

SCHEGLOFF, E. A. (2007a) A tutorial on membership categorization. *Journal of Pragmatics*, 39, 462–482.

SMITH, D.E. (1978) ‚K is ill‘: The anatomy of factual account. *Sociology*, 12, 1, 23–53.